

A legrosszabbul fizetett magyar zenekar

A MÁV Szimfonikusok jó hangulatban vészelik át a nehéz időköt is

„A MÁV Szimfonikus Zenekart a teljes ellehetetlenülés fenyegeti” – írják a lapok, s az együttes történetének talán legsúlyosabb válságáról olvashatunk mindenfelé. A MÁV Szimfonikus Zenekar tagjai ugyanis mindeddig nem kapták meg azt az 50 százalékos béremelést, amelyre pedig a kulturális tárca és az ágazati szakszervezetek megállapodása értelmében jogosultak lennének. Az elmaradt fizetésemelés miatt a muzsikuskban óriási a csalódottság, s mindez a szakadék szélére sodorta az egyébként is évek óta komoly anyagi gondokkal küzdő együttest. Mindeközben azonban hatalmas sikerű koncerteken lépnek estéről-estére a közönség elé, s az, aki nem tudja, mi zajlik a háttérben, a zenekar teljesítményén nyomát sem látja ennek a nehéz, feszült helyzetnek. Sőt, az együttesnél hatalmas ünneplés is folyt nemrég, hiszen egyik hangversenyük keretében, november 28-án, a Zeneakadémián köszöntötték hatvanadik születésnapján Fenyő Gábor igazgatót, aki harminc esztendeje tagja az együttesnek, s hosszú ideje dolgoznak vezetése alatt a muzsikusk. A gondok, problémák azonban ezt a szép jubileumot is beárnyékolják, a béremelés ügyében ugyanis még nem sok előrelépés történt az utóbbi hetekben.

– A zenei életben már egy ideje köztudott, hogy a MÁV Szimfonikusok az egyik legrosszabbul fizetett együttes, ennek ellenére azonban valahogy mégis mindig működött a zenekar, s szép koncertek, rangos vendégzereplések során léptek a közönség elé. Mi robbantotta most ki a botrányt?

– Bár évek óta nehéz a helyzetünk, hiszen a mi együttesünknel az átlagfizetés 74 ezer forint, azt hiszem, ez az elmaradt fizetésemelés feszítette a vég-sőkig a húrt. Augusztus elején ugyanis megállapodás kötött a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a két ágazati érdekvédelmi szervezet, a Közgyűteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete illetve a Zene- és Táncművészek Szakszervezete. Ebben szerepel, hogy a törvényben előírt 50 százalékos közalkalmazotti bérfeljesztést azokra a zenei együttesekre is kiterjesztik, amelyeknek muzsikuskai jogilag ugyan nem közalkalmazottak, de ugyanazt a munkát végzik, mint közalkalmazott kollégái. Ide tartozik például a kht. formájában működő Nemzeti Filharmonikusok, a BM Szimfonikusok, a Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar, a Budapesti Fesztiválzenekar és a mi együttesünk is. A bérfeljesztéshez szükséges forrás biztosítását a költségvetés „egyéb kiadások fedezetéül szolgáló előirányzatából” tervezték. A bérfeljesztés októberben mindenütt megtörtént, mi azonban nem kaptunk semmit. S így, hogy számítottunk rá, és egészen október 1-ig úgy tudtuk, mi is részesülünk a fizetésemelésből, még nagyobb a zenészek csalódottsága. Ez volt az utolsó csepp a pohárban. A MÁV Zenekar évek óta alulfinszírozott, régóta görgetünk hiánybetegségeket magunk előtt. Az 1945-ben, a MÁV által alapított zenekar nyolc esztendeje, a MÁV Rt.-vé alakulása után kezdett alapítványi formában működni. Az alapító okirat szerint a zenekar

alapítója a MÁV Rt., amely vállalja a zenekar fenntartását. A mintegy 40 milliárdos deficittel küzdő MÁV-nak azonban nem áll módjában a zenekar teljes költségvetésének finanszírozása.

– Mekkora az együttes idei költségvetése?

– 178 millió forint. Természetesen mi évente kérjük a vállalatot, emeljék fel a támogatásunkat, s ők is évről-évre igyekeznek nagyobb állami dotációhoz jutni. Mindig elmondják azt is, hogy a velünk azonos cipőben járó MATÁV Zenekar esetében a fenntartónak a nyeresége akkora, mint a MÁV-nak a deficitje. Örülünk kell, hogy ilyen körülmények között is vállalják, működtetik az együttest. Többször felmerült már, hogy csökkent-sük a létszámot, s így magasabb fizetéshez juthatna egy-egy zenész, ezt azonban a magunk jószántából sosem fogjuk megtenni.

– A nehéz körülmények ellenére mégis talán az önök az egyik legnyugodtabb, legjókedélyűbb társulat, ráadásul az együttes igazán szép fellépéseket tudhat maga mögött, hiszen többször kísérelték már a tenorkirályokat, Carreras-t, Domingót és Pavarottit, a Három szopránt, Kathleen Casellót, Kallen Esperiant és Cynthia Lawrence-t, vagy Kiri Te Kanawát.

– Külföldi vendégzerepléseink a neves művészekkel, valóban rangos és szép fellépések. Gál Tamással, aki 1988 óta az együttes karmestere, művészeti vezetője, eldöntöttük, hogyha már a fizetések ilyen alacsonyak nálunk, akkor tegyük meg mindent azért, hogy izgalmas, különleges koncerteken játszhasanak a zenészeink, s a munkahelyi légkör is kiváló legyen. Igyekszünk érdekes feladatokat adni a művészeinknek, s ambíciózus zenészeink szólóhatnak is. Eddig mindez jól működött, annak ellenére is, hogy kilencvenöt muzsikuskunk közül ötvenkilenc fizetése máig nem

érte el a bruttó kilencvenezer forintot. Most azonban, a be nem váltott ígéret miatt, a zenészeink már túl vannak a tűréshatáron. Ha ez így marad, akkor a zenetanárok is többet keresnek nálunk, és lehet, hogy az együttes tagjai közül is lesz, aki inkább a pedagógusi pályát választja. Sőt, ellentétben a Rádiónál kialakult helyzettel, a statisztikai kimutatások szerint a MÁV-nál dolgozó diplomások bére is jelentősen magasabb, mint a miénk.

– Mit tudnak tenni, hogy orvosolják a helyzetet? Hiszen diplomás zenészekként eleve százezer forint körüli átlagfizetést kellene kapniuk, erről törvényi rendelet született.

– Nincs ilyen törvény. Ez csupán egy elv, ami törvényileg úgy valósul meg, hogy a diplomások a közalkalmazotti bértábla megfelelő kategóriájába kerültek. Mindez azonban csak a közalkalmazottakra vonatkozik. Az ágazati megállapodásnak köszönhetően részesültünk volna mi is ebből a bérfeljesztésből. A NKÖM-nél elismerték jogosultságunkat, a költségvetés tartalékkerete azonban elfogyott. A kérvényeink ott vannak mindeközben, október 10-én nyílt levelet küldtünk a kulturális miniszternek, majd a pénzügyminiszternek is, egyeztettem a szakszervezettel, de eddig még semmi sem történt. Ráadásul, amikor azt hallottuk, hogy a megállapodásból kimaradt Rádiózenekar esetében, lehet, hogy segítséget nyújt a Pénzügyminisztérium, s így 500 millióról 960 millióra nőhet az ottani művészeti együttesek támogatása, még nagyobb lett zenekarunkban a rosszkedv, mondván, hogy velünk nem foglalkozik senki. Persze tény az is, hogy egy szintén szörnyen rossz helyzetben lévő együttesről van szó, ahol már három esztendeje változatlan a támogatási összeg, tehát ők is régóta megérdemelnék már a segítséget.

– *Eszerint a MÁV Szimfonikusoknál jelenleg katasztrofális a hangulat?*

– Inkább azt mondanám, hogy nagyon-nagy az elkeseredés. A történeteket diszkriminációként élik meg a muzsikusaink. Úgy látják, hogy a kultúra irányítóinak szemében ők mostohagyerek, és rosszabbak, mint mások. Hiába olvassák az erről szóló jogszabályokat, a helyzet elfogadhatatlan. Magyarországon a művészeti életben az egyes intézmények megbecsültségét a pénzügyi elismertség jelenti, a bürokratikus jogszabályok pedig nem minőség, nem teljesítmény szerint osztályoznak. S mert ennek a zenekarnak sajátos helyzete, ezért a mi muzsikusaink évek óta mindig hátrányban voltak pályatársaikkal szemben. Éppen ezért a legnagyobb csodálattal és tisztelettel figyelem a munkájukat, hiszen a pódiumra lépve képesek arra, hogy maguk mögött hagyják a gondokat, s ugyanolyan igényesen és jól muzsikálnak, mint bármikor máskor. Amióta kialakult ez a feszült és nyomasztó helyzet, több bérelti előadást is tartottunk, s ezeken a koncerteken nehéz műsorokat – például Prokofjev Rómeó és Júlia szvitjét, vagy Petrovics Emil II. szimfóniájának budapesti premierjét – játszottunk el nagy sikerrel, telt házak előtt. Nagy örömet jelentett az együttestől a születésnapomra kapott hangverseny is, amelyen én dirigáltam, s a fiammal muzsikálhattam együtt. Egyébként nagy a törzsközönségünk, hiszen a két béreltsorozatunk, a 16 előadásból álló felnőtt-bérelt belépői kilencven százalékgig elkelnek. Emellett ifjúsági és gyereksorozatokat is tartunk, s akkor irántuk az érdeklődést, hogy hiába játsszuk kétszer az öt előadást, még így sem tudjuk kielégíteni az összes igényt.

– *Gondolom, önöknél nemcsak a bérekel van probléma, az anyagi gondok az együttes életének más területein is jelentkeznek.*

– Évek óta nem tudunk koncertruhát adni a muzsikusainknak. Utoljára 1995-ben kaptak fellépő frakkot és estélyi ruhát, akkor is csak úgy, hogy erre a MÁV külön biztosított egy keretösszeget, mert jubileumi évük volt. Már rettegünk a gondlattól is, hogy valamelyik hangszerünk komolyabban megsérül, mert nemhogy új instrumentumokra, de nagyobb javíttatásra sincs pénzünk. Az adózók által felajánlott egy százalékból évi 500-600 ezer forintos bevételhez jutunk, s ebből időnként tudunk valamit vásárolni. De évek óta nem volt módunk jó minőségű vonókat vásárolni, s megoldatlan a hangszerládák kérdése is, hiszen kétszáz ezer forintnál kezdődik az áruk, s erre már végképp nincs pénzünk. Emiatt minden hosszabb turnénk istenkísértés. Az ilyen jellegű kiadásokra az utóbbi években egyáltalán nem jutott pénz, hiszen elsősorban a terembért, a takarítást kellett kifizetnünk. S persze az is problémát jelent, hogy nincs módunk külön szolgálati pénzt fizetni. Ha ugyanis alapbérből és szolgálati pénzből állna a fizetés, akkor az egyébként is roppant alacsony ja-

vadalmazás még harmadával csökkenne. Ezért marad minden így, s nem a végzett munka alapján kapják a fizetést a muzsikusok. Némi feszültség akad ebből is, de igyekeztünk úgy alakítani, hogy a szolgálatokat a szolamokon belül osszák el, s így talán egyenlőbbé tehető a teherviselés. Akkor takarékoskodnánk, ha csökkentenénk a koncertjeink számát, de hát nem lehet ez a megoldás!?!

– *Gondolom mindez visszahat a repertoárjukra is, hiszen nincs pénz a drágább kottákra, a modern művek jogdíjára, a neves külföldi vendégekre.*

– Így igaz. Ráadásul folyton-folyvást szívességet kell kérnünk a szolistáktól is, hiszen sokkal alacsonyabb fellépti díjat tudunk csak fizetni nekik, mint más együttesek. Szerencsére ennek ellenére sokan, szívesen jönnek hozzánk muzsikálni. De mindez rettentő módon megköti a kezünket a külföldi művészek meghívása esetében. Rengeteg remek ajánlatot kapunk, de hiába kérnek a szolisták egészen csekély honoráriumot, számunkra még az utazási és szállásköltségük is megfizethetetlen.

– *Megoldást jelentene, ha emelnék a béreleteik és a jegyeik árát?*

– Annyit nem lehetne kérni, s nem is akarunk. A mi közönségünk ugyanis elég pontosan körülhatárolható, sok nyugdíjas, diák és kistisztviselő jár a koncertjeinkre. Olyan emberek, akik mindig elmondják, mennyire hálásak azért, hogy nem emeljük árakat, hogy nálunk a legdrágább, nyolc hangversenyre szóló bérelt is csupán nyolcezer forintba kerül. Így sokaknak – akik ezt egyébként nem engedhetnék meg maguknak –, van módjuk koncertre járni. A legolcsóbb árral dolgozó együttesek közé tartozunk, miközben folyamatosan nőnek a kiadásaink, emelkedik például a terembér. Meglehetősen félve gondolunk arra, mi lesz velünk akkor, ha átmenetileg bezár a Zeneakadémia, az új hangverseny-terem bérelti díja pedig olyan drága lesz, hogy nem fogjuk tudni megfizetni.

– *Mégis, a rossz anyagi helyzetiük ellenére, számos lemezt jelentettek meg önerőből.*

– Nagyon büszke vagyok arra, hogy mióta alapítványi formában működünk, sok saját CD-t tudunk kiadni. Mindez úgy lehetséges, hogy a lemezek megjelentetéséhez mindig találunk szponzort. A MÁV Északi Járműjavító KFT-je példát mutat tekintetben, hiszen minden albumnál segítségünkre volt. Akad a CD-k között olyan is, amely bolti forgalomba került, de leginkább referencia – értéket képviselnek, és segítségükkel több új külföldi partnert sikerült megnyernünk. Két esztendeje nem tudunk új lemezt megjelentetni, de remélem, a nyolc éve elkezdett gyakorlat folytatására lesz majd lehetőség.

– *Térjünk vissza a jelenleg kialakult, válságos helyzethez. Milyen hosszú távú megoldást lát a zenekar előtt?*

– Úgy vélem, az állami költségvetésből kellene támogatni az együtteseket, s ennek mértékét a

minőségnek kellene meghatározni. Akadnak ugyanis olyan ismérvek, amelyek alapján minősíthető a zenekaroknál folyó munka.

– *Sokan azt mondják, azért alakult ki napjainkra ilyen helyzet, mert túl sok a zenekar Budapesten és nincs ennyire szükség.*

– Ezt a gondolatot természetesen nem tudom elfogadni. A megítélési ismérveken túl úgy vélem, hogy például a MÁV Zenekar törzsközönségének létszáma, a külföldi meghívások sokasága valamint rangja, mind-mind azt jelzi, erre az együttesre szükség van. S ha kevesebb lenne a zenekar, több lenne a pénz, de a munka is, s nem biztos, hogy kevesebb társulat ugyanolyan magas színvonalon tudna ellátni minden feladatot.

– *Ez egy általánosabb megoldás, amely az összes zenekarra vonatkozik. De mi a MÁV Szimfonikusok saját, egyedi útja?*

– Számunkra nem lehet megoldás az, hogy a MÁV-tól függetlenítsük magunkat. Úgy vélem, inkább olyan helyzetet kellene teremteni, egy olyan finanszírozási egységet kialakítani a zenekarnál, amelyben a MÁV mellett mások is részt vehetnek. Olyan gazdálkodó intézményekkel kellene felvenni a kapcsolatot, amelyek tevékenysége valahogy a MÁV-hoz köthető. Tárgyaltam erről már magas rangú gazdasági szakemberekkel, s az egyik el is nevezte ezt a javaslatot „konzorciális sponsorshipnek”. Elképzelhető, hogy ehhez nevet is kellene változtatnunk, de persze mindez megállapodás kérdése. Ezt azonban mi nem kezdeményezhetjük, csak a vállalat. S ha mindez el is indul, szükség lenne egy olyan vezetőre, aki hajlandó ennek a konzorciális szervezetnek a megszervezésére és létrehozására. A MÁV Zenekart 57 éve hozta létre, s azóta tartja fenn a vállalat, hiszen ez az együttes kulturális értéket jelent, s a MÁV arculatának pozitív tényezője. A MÁV valamennyi, frissen kinevezett vezetőjével tárgyaltam már. Rokonszenven és megértésben nincs hiány. A MÁV Rt. vezetésének a segítségével úgy vélem, mindenképpen tudunk találni az együttes számára kedvező, hosszú távú megoldást.

dr. Gyimesi László, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének a főtükára:

– A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumával (NKÖM) történt ágazati megállapodást követően a zenekarok döntő hányadánál megtörtént a béremelés. Mindez nemcsak anyagilag, hanem erkölcsileg is sokat jelentett az érintettek számára. S bár a fővárosi zenekarok fizetése közötti különbségek megmaradtak, azért a bérfeljlesztésnek köszönhetően némileg mérséklődtek. Mindez magában hordozza a fejlődés lehetőségét. A fejkvóta így elég tisztességes összegre jött ki, hiszen a mű-

vészeti munkakörökben foglalkoztatottak bére átlagosan ötvenezer forinttal növekedett.

A MÁV Szimfonikus Zenekar és a Rádiózenekar sorsa azonban még mindig kérdéses. A két együttes ugyanis a megállapodás és véleményünk szerint a jogszabályok értelmében is jogosult bérfejlesztésre, mégsem kapták meg a fizetés-emeléshez szükséges összeget. Több levélváltás és megbeszélés is történt ez ügyben, legutóbb a szakszervezetünk a miniszterelnök úrhoz fordult levélben, többek között a fenti kérdések megoldása érdekében, s egyelőre várjuk a választ. (Lásd: 39–42. oldal levélváltása.)

Álláspontunk szerint a két együttes idei béremelése nem is igazán komoly költségvetési tényező, hiszen 100 millió forint alatti összegbe kerülne, ezért sem érthető, miért nem kapták meg. Sajnos, ezzel együtt sok remény egyébként nincs arra, hogy a kialakult helyzet idén rendeződik. Már az is eredménynek számítana, ha helyt adnának az érvelésünknek, és 2003-ban rendeznék az ügyet.

Megismerve a jövő évi költségvetést, úgy gondolom, nagyon kell örülni annak a bérfejlesztésnek, ami idén történt. A következő esztendei fizetések tekintetében ugyanis semmilyen további, jelentős javulásnak nincs realitása. A legjobb esetben is csak annyival nőhetnek a bérek, hogy kiegyenlítés, vagy legalábbis mérsékeljék az infláció hatását. Mivel a jövő esztendőre számos konkrét kötelezettség áthúzódik, így aligha lesz pénz arra, hogy a bérvizonyok számottevően változzanak.

Nagy eredménynek azt tartjuk, hogy az önkormányzati zenekarok éves támogatási összege közel kétszeresére (450 millióról 990 millióra) emelkedik. Persze ez a támogatás elsősorban nem béremelésre szól, de gyakorlatilag ezt a célt is fogja szolgálni. A zenekarok eddig is kapták ezt az önkormányzati támogatást, de ez eddig nem lehetett bérforrás. Ez azonban úgy tűnik, 2003-ban változni fog. A pénz felhasználásáról a Pénzügyminisztériumnak (PM) kell egyeztetnie a NKÖM-mel, és természetesen szakszervezetünkkel, valamint a zenekari szövetséggel. Ebből kellene valamiképp megoldani a MÁV Szimfonikusok bérproblémáját is. A Rádiózenekarnál pedig a költségvetési törvényjavaslatban ígért támogatásnövelés (500 millióról 660 millióra) nyújthat fedezetet az idén elmaradt fejlesztésre. Mindezzel persze ez a két együttes nem éri utol a többi zenekart, de legalább a távolság mérséklődik.

Lapzártakor érkezett értesülés szerint a NKÖM arról tájékoztatta a MÁV Szimfonikus Zenekart, hogy sikerült forrást találni a zenekar bérhelyzetének javítására, mégpedig az önkormányzati hivatásos együttesek támogatására szolgáló keretből. Összegekről és a megvalósítás módjáról még nem esett szó.

R. Zs.

Bencző László, a Debreceni Filharmonikus Zenekar új igazgatója

„A siker titka: alkotói szabadság profit termelő tevékenységgel támogatva”

Pályázat útján Bencző Lászlót választotta a Debreceni Filharmonikus Zenekar igazgatójának az önkormányzat. A Liszt Ferenc konzervatóriumban vonós hangszeren tanult zenész az Amerikai Egyesült Államokban zenei menedzser diplomát szerzett. Ez év október elejétől vezeti az 1923-ban alapított, 50 éve hivatásossá vált zenekart.

– *Hogyan vezetett útja az Államokba – kérdeztük az igazgatót?*

– Mint minden serdülő, én is szerettem zenei. Gitároztam, majd nagybőgőzni kezdtem. Magánúton készítettek fel a felvételre a tanárim. Érettségi után a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában tanultam, majd két évig a Liszt Ferenc Konzervatóriumban – felelte a zenekar vezetője. – 1993-ban ösztöndíjat kaptam az USA-ba, az University of Colorado at Boulder-be. 1997-ben szereztem meg tanári és előadóművészi diplomámat, s mellékszakként kulturális menedzseri képzésben vettem részt. A következő évben Washingtonba költöztünk és posztgraduális képzésre iratkoztam be az American University-re. 2000-ben, tanulmányaim végeztével visszaköltöztünk Debrecenbe, s vezetni kezdtem a saját céget.

– *A pályázatot idén ősszel írta ki az önkormányzat. Mi vonzotta az igazgatói munkában?*

– Úgy éreztem, hogy tehetek valamit Debrecen zenei életéért, kibontakoztathatom mindazt a tudásom, amivel amerikai tartózkodásom során felvérteződtem. A privát szférából a közszolgálatába szegődtem.

– *Pályázata elbírálása során bizonyára sokat nyomott a latba, hogy az USA-ban szerzett menedzserdiplomát.*

– Nem mondanám. A pályázat legfontosabb kitétele az öt év szakmai gyakorlat volt és előnyt jelentettek a más területen szerzett ismeretek. Nagybőgő tanszakon végeztem, játszottam a konzervatórium zenekarában és Amerika számos professzionális együttesében.

– *Tárgyalópartnerei, felettesei pozitívan értékelték, hogy az üzleti életben bevett módszereket alkalmazza, határozott, egyenes stílusban tárgyal. Kedvezőnek találták, hogy megkeresték a megyei médiát és állandó munkakapcsolatot alakítottak ki velük. Miként segítik elő tanulmányai a munkáját?*

– Tapasztalataim felvérteztek, elősegítettek, hogy a zenekar jelenleg Koreában turnézó 38 tagja sikeresen koncertezik. A médiával való kapcsolatépítésünket elősegítendő 6-7 professzort kértünk fel állandó kritikusunknak. Azt szeretnénk, ha a kontroll szerepét töltenék be munkánkban.

– *Milyen tervekkel érkezett? Hogyan szeretné sikeressé tenni a zenekart?*

– A legfontosabb feladatnak a minőségi művészi munkát tartom. Egészséges versenyszellemet szeretnék kialakítani, értékelni a professzionális hozzáállást a zenekari munkához. Azt szeretném, ha teljesítményorientált bérezéssel a profi szinten játszókat megfelelően részesílnének az anyagiakban. Amerikai tapasztalataimat felhasználva kevés impresszárióval fogok dolgozni. Tervezem, hogy évente egyszer a helyi zeneművészeknek is lehetőséget adok a bemutatkozására. Világhírű művészeket várunk Debrecenbe. 2003 novemberében Kobajasi Kenicsiro karmester érkezik együttesünkhöz. A karmesterversenyen eredményesen szereplő fiatalokat is meghívom közös munkára. Nagyobb hangsúlyt fektetek a pályázásra. Ki akarom használni a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatását ösbemutatók létrehozására. Üzleti értelemben eddig nem volt arculata a zenekarnak. Szeretném egységesíteni megjelenésünket mind elektronikusan, mind hagyományos kiadványainkon. S a jövőben CD-ket is szeretnénk kiadni.

– *Tervez-e létszámbővítést?*

– Már most növeltük az adminisztrációs létszámot, s kineveztünk egy művészeti főtisztárt Szabó István személyében. Jelenleg 80 főből áll a zenekar, melyet 101 főre szeretnénk bővíteni az idei évad második felére. Ez komoly létszámnövelést jelent. Minden hangszeren erősíteni szeretnénk. Kérelmünket beadtuk fenntartóinkhoz, a városi önkormányzathoz, s várjuk a kedvező elbírálást.